

Система за контрол на социалните услуги

Уредба на социалните предприятия

*Предложения за
промени в
законодателството*

София, 2006

СЪДЪРЖАНИЕ

МОТИВИ КЪМ ПРЕДЛАГАНИТЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ ЗА УРЕЖДАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА СОЦИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	4
--	----------

I ЧАСТ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ ЗА УРЕЖДАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА СОЦИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	7
--	----------

Предложения за промени в Закона за социално подпомагане (ЗСП)	8
--	----------

Предложения за промени в Закона за насърчаване на заетостта	11
--	-----------

Предложения за промени в Правилника за прилагане на Закона за насърчаване на заетостта	12
---	-----------

Предложения за промени в Закона за корпоративното подоходно облагане	14
---	-----------

Предложения за промени в Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г.....	15
---	-----------

II ЧАСТ ИЗРАБОТВАНЕ НА СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛ ПО СПАЗВАНЕТО НА СТАНДАРТИТЕ ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ	17
---	-----------

Ангажиране на клиентите – потребители на социални услуги, в процеса на предоставяне, оценка и ефективен контрол върху социалните услуги	22
Обществен контрол върху системата за предоставяне на социални услуги	30
Квалификация и обучение на персонала	32
Стандарти за социалните работници.....	38
Разработване на стратегии за развитие на социалните услуги на общинско ниво.....	46

III ЧАСТ

ПРОЕКТ „НОВИ ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД УЯЗВИМИТЕ ГРУПИ – ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ И ПОДКРЕПА ЗА СОЦИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ“	56
--	----

IV ЧАСТ

ПРИЛОЖЕНИЕ: ДЕЙСТВАЩО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО В ОБЛАСТТА НА КОНТРОЛА НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ (ИЗВЛЕЧЕНИЯ)	58
--	----

Закон за социалното подпомагане	59
---------------------------------------	----

Правилник за прилагане на Закона за социалното подпомагане	60
---	----

Наредба № 4 от 16 март 1999 г. за условията и реда за извършване на социални услуги	66
---	----

МОТИВИ КЪМ ПРЕДЛАГАНИТЕ ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ ЗА УРЕЖДАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА СОЦИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Проучването на практиката в социалната сфера в Република България показва, че редица нестопански организации, предоставящи социални услуги или създаващи трудова заетост на лица в неравностойно положение се самоопределят като социални предприятия. Макар че понятието „социално предприятие“ е ново за България, фактически в страната съществуват и функционират социални предприятия без наличие на изрична правна регламентация от страна на действащото законодателство.

Опитът на страните от Европейския съюз показва, че при регламентиране на материята „социални предприятия“ има два подхода, а именно: изработване на отделен закон за социалните предприятия или създаване на благоприятна правна среда за социалните предприятия чрез усъвършенстване на отделни закони и други нормативни актове, имащи отношение към функционирането им.

Отчитайки обстоятелството, че в България социалните предприятия *de facto* работят и без наличие на изричен закон, с така изработения пакет законодателни промени се предлага усъвършенстване на отделните закони, които имат отношение към социалните предприятия с цел тяхното подпомагане и стимулиране.

Предлаганите законодателни промени обхващат Закона за социално подпомагане, Закона за насърчаване на заетостта, Закона за корпоративното подоходно облагане, Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

гуряване за 2006 г. Съответни промени са предвидени и в Правилника за прилагане на Закона за насърчаване на заетостта.

В Закона за социално подпомагане се предлага легално определение на понятието „социално предприятие“. С така предлаганата регламентация се цели да се въведе ясен критерий за белезите, които характеризират социалното предприятие.

С предлаганите изменения в Закона за насърчаване на заетостта се отчита съществуващата практика на фактически действащи социални предприятия, които създават различни форми на трудова заетост, включително под формата и на трудова терапия на лица в неравностойно положение, които не се намират в трудови правоотношения със социалното предприятие. Целта на предлаганите изменения е да се създават финансови стимули и да се подпомогнат такива социални предприятия, като се отчете спецификата на целевата група, за която работят.

В Закона за корпоративното подоходно облагане се предлага на социалните предприятия, които отговорят на критериите за „социално предприятие“, уредени в Закона за социално подпомагане, да се преотстъпва корпоративният данък върху печалбата от дейността им. Преотстъпеният данък следва да се инвестира изцяло в социалното предприятие. Целта на така предлаганото изменение е да се създаде допълнителен финансов ресурс за развитие и разрастване на социалното предприятие.

В Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г. се предлага облекчението за осигурителните задължения, предвидено за специализираните предприятия, трудово-лечебните бази и кооперациите на хора с увреждания съгласно Закона за интеграция на хората с увреждания да се ползва и от социални предприятия по смисъла на Закона за социално подпомагане.

І ЧАСТ

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОМЕНИ ЗА УРЕЖДАНЕ НА ДЕЙНОСТТА НА СОЦИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Материалът е подготвен от работна група, сформирана в рамките на проект „Нови перспективи пред уязвимите групи – подобряване качеството на социалните услуги и подкрепа за социалните предприятия“, изпъняван от Български център за нестопанско право и Програмен и аналитичен център за европейско право с финансовата подкрепа на ЕС по Програма ФАР, „Развитие на гражданското общество“ 2002.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В ЗАКОНА ЗА СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ (ЗСП)

§1. Член 1 ал. 2 от Закона за социално подпомагане се изменя както следва:

Чл. 1 ал. 2 от Закона за социално подпомагане

(2) Законът има за цел:

1. подпомагане на гражданите, които без помощта на друго не могат да задоволяват своите основни жизнени потребности;

2. укрепване и развитие на обществената солидарност в трудни житейски ситуации;

3. подпомагане на социалната реинтеграция на лицата, които получават социални помощи;

4. подпомагане на трудовата заетост на безработните лица, които отговарят на изискванията за получаването на месечни социални помощи;

5. насърчаване на предприемачеството в социалната сфера чрез предоставяне на социални услуги от физически и юридически лица и стимулиране осъществяването на стопански дейности със социален ефект.

§2. В Закона за социално подпомагане се създава нова глава шеста „а“ *„Социални предприятия“* със следната редакция:

Глава шеста „а“:

Социални предприятия

Чл. 23а (1) Социалните предприятия насърчават предприемачеството в социалната сфера при осъществяване на социално включване и предоставят възможност

на лица в неравностойно положение да водят пълноценно самостоятелен живот.

(2) Социално предприятие по смисъла на този закон е стопанска дейност, извършвана от юридически лица с нестопанска цел или от търговски дружества с повече от 50% участие на юридически лица с нестопанска цел, която е със социален ефект и отговаря на следните условия:

1. е под формата на предоставяне на социални, образователни, здравни и други услуги, осъществяване на търговия и/или производство на стоки, резултатите и ползите от които са за лица в неравностойно положение и/или

2. осигурява заетост на лица в неравностойно положение, чиито относителен дял е повече от 30% от всички разкрити работни места и/или

3. създава възможности за заетост, развитие на умения и професионална реализация за лица в неравностойно положение.

(3) Приходите, реализирани от дейностите по ал. 2, изцяло се инвестират в социалното предприятие.

(4) Предоставянето на социални услуги по ал. 2 може да се извършва само след вписване на лицата в регистъра по чл. 18, ал. 2.

(5) Търговските дружества по ал. 2 не разпределят печалба.

Чл. 23б Лицата, осъществяващи дейностите по чл. 23а, могат да кандидатстват за средства от фонд „Социално подпомагане“.

§3. В Допълнителните разпоредби на Закон за социално подпомагане се правят следните изменения:

В т. 3 от Допълнителните разпоредби отпада „подпомаганите лица“.

В допълнителната разпоредба, §1 се създава нова точка 11:

§1. т. 11 „Лица в неравностойно положение“ са:

- хора с увреждания;
- лица, които са били регистрирани като безработни за срок не по- малко от 12 последователни месеца;
- деца в риск;
- жертви на насилие и трафик;
- лица, изтърпели ефективно наказание лишаване от свобода;
- самотни родители;
- лица с наркотична зависимост;
- многодетни майки;
- както и други лица, които имат необходимост от социално включване.

В допълнителната разпоредба, §1 се създават нови точка 12 и точка 13:

§1. т. 12: „Възможности за заетост“ представляват условия за всякакъв тип ангажираност на лица в неравностойно положение включително и трудова терапия с цел социалното им включване без това да изисква наемането им по трудово правоотношение, разкриване на работно място по смисъла на Кодекса на труда или заплащане на възнаграждение.“

т. 13: „Социален ефект“ означава такъв ефект, резултатът от който облагодетелства лица в неравностойно положение, постигнат чрез осъществяване на дейностите, изброени в чл. 23а, ал. 2, т. 1, 2 и 3.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В ЗАКОНА ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА

§1. В чл. 52 от Закона за насърчаване на заетостта се създава нова алинея 3, като чл. 52 придобива следната редакция:

Програми и мерки, осигуряващи равни възможности чрез социално-икономическа интеграция на рискови групи в пазара на труда:

Чл. 52. (Изм. – ДВ, бр. 26 от 2003 г.) (1) (Изм. – ДВ, бр. 38 от 2005 г.) За всяко разкрито работно място, на което са наети безработни лица с трайни увреждания, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, на работодателя се предоставят суми съгласно чл. 30а, ал. 2 за времето, през което лицата са били на работа, но за не повече от 12 месеца.

(2) (Изм. – ДВ, бр. 38 от 2005 г.) За всяко разкрито работно място за наемане на временна, сезонна или почасова работа, на което са наети безработни лица с трайни увреждания, насочени от поделенията на Агенцията по заетостта, на работодателя се предоставят суми съгласно чл. 30а, ал. 2 за времето, през което лицата са били на работа, но за не повече от 6 месеца.

(3) На социално предприятие, което създава възможности за заетост на лица в неравностойно положение по смисъла на Закона за социално подпомагане, се предоставят суми от Агенция по заетостта за всяко ангажирано лице в неравностойно положение за времето, през което е било ангажирано в размер на минималното трудово възнаграждение за страната, но за не повече от 6 месеца.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В ПРАВИЛНИКА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА

§1. В чл. 29 от Правилника за прилагане на Закона за насърчаване на заетостта се правят изменения и допълнения, като чл. 29 придобива следната редакция.

Чл. 29. (1) (Изм. и доп. – ДВ, бр. 95 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.) Средствата по програми за заетост и обучение и по насърчителните мерки по чл. 36, 37, 41, 43, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 55 и 55а ЗНЗ се предоставят на работодателите при наемане на работа на насочени от поделение на Агенцията по заетостта безработни лица, отговарящи на условията за включване.

Създава се нова ал. 2:

Средствата за социални предприятия по чл. 52, ал. 3 ЗНЗ, се предоставят за ангажиране на лица в неравностойно положение. Средствата се предоставят въз основа на документите по ал. 3, т. 3 и 5.

Досегашната ал. 2 става ал. 3 и се изменя в т. 5: Средствата по ал. 1 се предоставят въз основа на:

1. (изм. – ДВ, бр. 95 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.) писмена заявка от работодателя по образец съгласно чл. 17, ал. 1 за свободни работни места;

2. (изм. – ДВ, бр. 95 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.) писмено искане за насочване на безработни лица на работа на обявените свободни работни места;

3. (изм. – ДВ, бр. 95 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.) сключен писмен договор между поделение на Агенцията по заетостта и работодателя;

4. документ за средносписъчната численост на персонала в предприятието за последните 6 месеца – в случаите

по чл. 36, ал. 1, чл. 37, 43, 50, 51, 53, 55 и 55а ЗНЗ;

5. (изм. – ДВ, бр. 95 от 2005 г., в сила от 01.01.2006 г.) писмена декларация от работодателя и *от лицето, ангажирали лица по ал. 2*, че няма изискуеми публични задължения и отговаря на изискванията за отпускане на помощи по Закона за държавните помощи.

Досегашната ал. 3 става ал. 4:

Работодателите носят наказателна отговорност за верността на данните в декларацията по ал. 2, т. 5.

Досегашната ал. 4 става ал. 5 и се изменя така:

Средствата по ал. 1 и ал. 2 се изплащат или възстановяват по определените в Националния план за действие по заетостта размери за съответната календарна година според действително отработеното през месеца време за всяко наето по трудово правоотношение лице *или лице, ангажирано по възможности за заетост в социално предприятие*.

Досегашната ал. 4 става ал. 5:

Обезщетението за неизползван основен платен годишен отпуск по чл. 224 от Кодекса на труда е за сметка на работодателя.

Досегашната ал. 5 става ал. 6 и се изменя така:

Средствата за субсидирана заетост и обучение *и възможности за заетост* се предоставят на работодатели, безработни лица и обучаващи организации съгласно договора по чл. 30б ЗНЗ.

Досегашната ал. 6 става ал. 7:

Реализацията на програми и мерки от поделение на Агенцията по заетостта за съответния месец се осъществява чрез финансиране от:

1. Агенцията по заетостта;
2. бюджета на държавното обществено осигуряване – фонд „Безработица“;
3. други организации.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В ЗАКОНА ЗА КОРПОРАТИВНОТО ПОДОХОДНО ОБЛАГАНЕ

§1. В глава десета от Закона за корпоративно подоходно облагане се създава нов чл. 59а със следната редакция:

Глава десета

ПРЕОТСТЪПВАНЕ И НАМАЛЯВАНЕ

Чл. 59а

(1) На социални предприятия по смисъла на Закона за социално подпомагане се преотстъпва корпоративния данък върху печалбата от дейността им.

(2) Преотстъпеният данък се инвестира изцяло в социалното предприятие. Разходването на средствата се доказва със съответните счетоводни документи съгласно Закона за счетоводството.

**ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПРОМЕНИ В
ЗАКОНА ЗА БЮДЖЕТА НА
ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО
ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2006 г.**

§1 . В приложение 1, т. 2 към чл. 8 ал. 1 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г. се правят следните изменения:

приложение 1, т. 2 към чл. 8, ал. 1:

Минималният осигурителен доход за работниците и служителите, които работят в специализираните предприятия, трудово-лечебните бази и кооперациите на хората с увреждания съгласно Закона за интеграция на хората с увреждания, както и в социални предприятия по смисъла на Закона за социалното подпомагане се определя в размер 50 на сто от минималния осигурителен доход за съответната икономическа дейност и квалификационна група професия.

II ЧАСТ

ИЗРАБОТВАНЕ НА СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛ ПО СПАЗВАНЕТО НА СТАНДАРТИТЕ ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ

**Контролът на стандартите за социални услуги.
Изводи, формулирани в рамките на изследванията
„Контрол на социалните услуги в България“
и „Контрол на социалните услуги в Европа“.**

Задълбочените изследвания, които експертната група по проекта „Нови перспективи пред уязвимите групи – подобряване качеството на социалните услуги и подкрепа за социалните предприятия“ проведе във връзка с механизмите на контрол върху предлаганите услуги от гледна точка на тяхното качество, ефективност, достъпност и приложимост, позволяват да бъдат формулирани следните изводи, които могат да послужат като ориентир в бъдещата работа по усъвършенстване на системата за качество.

При оценката на нормативната и институционалната рамка на контрола на социалните услуги в България, както и от натрупаната практика по спазването на стандартите за социалните услуги, се идентифицираха основни проблеми, които към настоящия момент не са намерили адекватно решение в действащите механизми за контрол на качеството на социалните услуги:

- **По отношение на системата от стандарти за социални услуги**

Разписаните стандарти за предоставяне на социални услуги в чл. 40е и чл. 41 на Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане са формулирани твърде общо и абстрактно, което поставя под въпрос ефективността

на контрола по тяхното спазване. Следва да се дефинират недвусмислено и точно понятията „стандарти“ и „критерии“, както и да се очертаят конкретно измерими, реалистични и изпълними показатели за тяхното спазване. Тези показатели предполагат:

- информираност на клиентите по отношение на стандартите;

- въвеждането им да бъде възможно и целесъобразно за по-голяма част от доставчиците;

- да съществува ясна система за контрол, както и процедура за поощряване при тяхното спазване или санкциониране при тяхното неспазване.

Също така опитът на другите европейски страни сочи, че успешността на системата за контрол зависи до голяма степен от нейната отвореност. Иначе казано: системата трябва да може да се самоусъвършенства, да съдържа механизми, позволяващи и поощряващи инициативата на доставчиците за нейното подобрене. Това означава, че стандартите трябва да формулират минимални изисквания. Всичко което надвишава прагът на минималните изисквания трябва да бъде поощрявано.

Подобно на стандартите и критериите за социални услуги за деца, е нужно разработване на стандарти за качество на социалните услуги за възрастни в отделен нормативен акт, където конкретно и точно да се разпишат изискванията, на които трябва да отговарят социалните услуги.

• Ангажиране на клиентите – потребители на социални услуги, в процеса на предоставяне, оценка и ефективен контрол върху социалните услуги

Анализът на контролните механизми върху качеството на социалните услуги в Европа идентифицира като

основна тенденция в политиките на социално подпомагане на страните-членки на Европейския съюз разширяването на участието на потребителите в процеса на предоставяне, оценка и контрол на социалните услуги. Тази тенденция е многоаспектна с оглед практическите ѝ проявления в различните системи на предоставяне на услуги. От една страна, потребителското участие е свързано със създаването на възможност клиентът да оцени различните доставчици на социални услуги и да направи своя информиран избор между конкуриращи се доставчици. Следващата фаза на засилено участие на клиента на социални услуги е в рамките на тяхното предоставяне – определящ елемент е адекватността на предоставяните услуги спрямо нуждите, потребностите и желанията на лицата, към които те са ориентирани. Последният аспект на потребителско участие предполага въвеждането на процедури и механизми за прилагане на т. нар. потребителски контрол върху предоставяните социални услуги.

Възможностите за въвеждане на механизми на засилено потребителско участие като част от системата за контрол на качеството на социалните услуги ще бъдат разгледани в самостоятелен раздел.

- **Подбор, квалификация и обучение на персонала**

Осезателен е проблемът, свързан с недостига на добре обучени и професионално подготвени кадри, наети от доставчиците на социални услуги. Причините за това са ниското заплащане на социалните работници, липсата на достатъчно мотивационни фактори за работа в тази сфера, финансовата неустойчивост на организациите-доставчици на социални услуги. Като недостатъчни се оценяват и възможностите в сектора за повишаване на квалификацията, както и липсата на регламентирана длъжностна характеристика на социалния работник. Изработването ѝ

в контекста на стандартите за качество е наложително с оглед повишаване на качеството на предлаганите услуги. Необходимо е стандартизирано на обучението на персонала: организиране на мотивационни тренинги, начално и текущо обучение, които да се зложат като критерии за стандарт на персонала.

- **Разработване на стратегии за развитие на социалните услуги на общинско ниво**

Управленската програма 2001–2005 г. на правителството постави като основна задача стимулирането на децентрализацията и разработването на общински стратегии за развиване на услуги за деца и семейства, съдържащи местните приоритети. Измененията в Закона за социалното подпомагане и в Правилника за прилагането през 2002–2003 г. делегираха предоставянето на социални услуги, които са местна дейност на общините. Това предполага наличието на персонален, управленски и административен капацитет при провеждането на политиката на децентрализиране на социалните услуги.

Промените в законодателството поставиха пред общините два проблема: – от една страна следва да бъде изградена общинска структура, която да осъществи ангажиментите в рамките на децентрализацията на социалните услуги, а от друга кметът, съгласно §37 от Допълнителните разпоредби на Закона за социалното подпомагане е управител на заведенията за социални услуги, които са на държавна издръжка, а също така и работодател на наетия в тях персонал.

Стъпка към решаването на проблема между децентрализацията на управлението на социалните услуги и все още съществуващата централизация на финансово ниво е разработването на общинска стратегия за развитие на социалните услуги.

Заклучение

Всеки един от набелязаните четири проблема представлява неразделна част от системата за контрол на социалните услуги. През 2004 г. в рамките на проекта „Създаване на интегриран модел на система от стандарти за социални услуги на хората в неравностойно положение с цел ограничаване на тяхната социална уязвимост и изолация“ по програма ФАР „Развитие на гражданското общество“ 2001 Фондация ПАЦЕП подготви предложение за доразвиване на стандартите за социални услуги. Считаме, че предложеният модел на разписване на стандартите по проекта може да се разглежда като структурен елемент от системата за контрол. По-долу ще се спрем на останалите елементи, гарантиращи ефективност на системата – потребителското участие и контрол, въпросът за подбор, квалификация и обучение на персонала и възможностите за развитие на социалните услуги на общинско ниво.

АНГАЖИРАНЕ НА КЛИЕНТИТЕ – ПОТРЕБИТЕЛИ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ В ПРОЦЕСА НА ПРЕДОСТАВЯНЕ, ОЦЕНКА И ЕФЕКТИВЕН КОНТРОЛ ВЪРХУ СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

Съгласно чл. 40в от Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане доставчикът на социални услуги е длъжен да предостави на потенциалните потребители проект на договор за предоставяне на социални услуги, както и задължителна писмена информация със следното съдържание:

- описание на социалните услуги, които се предоставят;
- опита на доставчика в предоставянето на социални услуги и квалификацията на персонала;
- условията и правилата за ползване на услугите;
- процедурата за подаване на жалби.

Както установихме в хода на анализа на контрола на социалните услуги в България, потребителите (клиентите) на социални услуги не винаги са достатъчно информирани за условията на договора с доставчика на социални услуги, както и не винаги получават дължимата съгласно закона писмена информация относно социалните услуги, които той предоставя.

Нещо повече, провеждането на адекватна информационна кампания сред лицата, от които се очаква да ползват социални услуги е наложително. В тази връзка би било удачно с оглед на получаваната от доставчика на

социални услуги писмена информация, да се предвидят законови механизми за достъп до информация, от независим източник какъвто може да бъде Министерство на труда и социалната политика (МТСП) или Агенцията за социално подпомагане (АСП). Като приложим модел може да се препоръча системата за качество на социалните услуги в Италия. Италианската Социална служба е най-важната институция, която следи за качеството на социалните услуги. Същевременно, на нея са възложени функции, свързани с поддържането и разпространението на подробна и актуална информация относно социалните услуги в Италия, процедурите и средствата за достъп. Основна задача на Социалната служба е информирането на гражданите във връзка с:

- техните права относно социалните услуги;
- социалните услуги, които могат да ползват.

Целта на социалната служба е да гарантира правото на гражданите да бъдат информирани за предоставяните социални услуги от публични и частни лица, процедурите за достъп до тях както и стандартите за качество на които те трябва да отговарят.

Разпоредбата на чл. 40г. от Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане задължава доставчиците на социални услуги да изготвят индивидуален план след оценка на нуждите на всеки потребител и формулиране на целите, които трябва да бъдат постигнати. Този план следва да включва дейности по задоволяване на:

- ежедневни потребности;
- здравни потребности;
- образователни потребности;
- рехабилитационни потребности;

- потребности в свободното време;
- потребности от контакти със семейството, приятелите, близки и други лица.

В случаите на предоставяне на социални услуги в специализираните институции индивидуалният план следва да предвиди и мерки за извеждане от тях и за социално включване. По отношение на здравните потребности на потребителите на социални услуги Правилникът предвижда при необходимост, от „лице с подходящо медицинско образование“ да се изготви писмен план за здравни грижи с медицинска история, необходими превантивни мерки, наличие на алергии, потребности от зъболечение, лечение или оздравителни програми, имунизации и наблюдение, хранене и диети, рехабилитация, лична хигиена. Правилникът обаче не конкретизира при какви факти и обстоятелства може да се говори за необходимост. Нито пък посочва практически критерий, свързан с квалификацията на едно лице като „лице с подходящо медицинско образование“.

Освен тези конкретни недостатъци, може да се направи принципният извод, че така формулирани, разпоредбите, свързани с индивидуалния план за всяко обгрижвано лице, го разглеждат по-скоро като пасивен участник, отколкото като активна страна в процеса на предоставяне на услуги.

От текста на правната норма става ясно, че доставчиците на социални услуги изготвят индивидуален план въз основа на нуждите и потребностите на всеки клиент. Практиките в страните-членки на Европейския съюз показват, че изготвянето на индивидуален план е двустранен процес, в който доставчикът от една страна и клиентът – потребител на социални услуги от друга, имат нормативно определена роля. В тази връзка би било подходящо включването на разпоредби, които да гарантират адекватността

на индивидуалния план спрямо потребителя на социални услуги. Планът би следвало да бъде разработен с участието на потребителя-клиент, включително (при изразено от него желание) и въз основа на консултации с негови близки или негов представител. На следващо място, планът трябва да бъде достъпен до потребителя на социални услуги. Необходимо условие за достъпност на плана е текстът в него да е написан на разбираем за потребителя език.

Засиленото потребителско участие в режима на предоставяне на социални услуги предполага наличието на разпоредби, предвиждащи ангажираността на клиента и във фазата на преразглеждане на индивидуалния план. Според Правилника доставчиците на социални услуги оценяват изпълнението на плана на всеки 6 месеца и при необходимост го актуализират. В тази връзка е препоръчително, оценката на изпълнението на плана да е с участието на потребителя. Включените в плана промени следствие неговото актуализиране също трябва да са съгласувани с потребителя.

Ангажиране на потребителите на социални услуги в организацията и управлението на социалните услуги

Действащата нормативна уредба не предвижда разпоредби, създаващи реални възможности потребителите да участват в процеса на вземане на решения относно организацията и управлението на социалните услуги. Много от европейските страни (Великобритания, Ирландия, Германия) изрично предвиждат механизми за включване на потребителите в управлението на социалните услуги. Потребителското участие в сферата на организацията и управлението се основава на следните принципи:

- потребителите на социални услуги, както и представители на потребителски организации следва да се

включат в управлението на социалните услуги, предоставяни в специализираните институции или в общността;

- в процеса на участие в управлението потребителите разполагат с необходимата за това информация, предоставена от доставчика на социални услуги
- доставчикът на социални услуги трябва да работи с участието на потребителите на социални услуги стратегия за тяхното включване в управлението
- потребителите, избрани да участват в управлението на социалните услуги, трябва да се ползват с доверие от страна на останалите потребители, от една страна, и доставчика на социални услуги от друга.

Реализацията на концепцията за включване на потребителите на социални услуги в системата на управление, отговорност за която носи доставчикът, е въпрос, който досега не е изследван в България. Въпреки, че при недостига на финансов ресурс, липсата на достатъчно квалифицирани кадри и конкретно разписани стандарти за качество на социалните услуги, тази идея на практика е трудно да се осъществи, отделни елементи от нея могат да бъдат приложени в рамките на действащата система за контрол на социалните услуги.

Към настоящия момент потребителите на социални услуги могат имат отношение към управлението на социални услуги единствено чрез предвидената в чл. 54, ППЗСП възможност за създаване на съвети на потребителите на социални услуги. Съгласно тази разпоредба *„[с] цел защита на интересите на потребителите на социални услуги и упражняване на обществен контрол могат да се създават съвети на потребителите на социални услуги, на техните настойници или попечители“*. Съветите имат съвещателни функции при осъществяване на дейностите по предоставянето на социални услуги и следят за качеството им. В случай на констатирани нарушения съветите

по уведомяват писмено инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане. За разлика от обществените съвети, които осъществяват контрол върху качеството на социалните услуги в съответствие с разписаните стандарти, съветите на потребителите на социални услуги имат чисто съвещателни функции по отношение на предоставянето на социални услуги.

Чл. 35 на Закона за социалното подпомагане предвижда създаването на обществени съвети в общините, *„които оказват съдействие и помощ при извършване на дейностите по социално подпомагане и упражняват обществен контрол върху тяхното осъществяване“*. Обществените съвети са важен елемент в системата на граждански (обществен) контрол върху провежданата политика на социално подпомагане по отношение на предоставяните социални услуги. В състава на обществените съвети се включват представители на институции, физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица, които имат отношение към дейностите по социалното подпомагане. При установяване на пропуски и сигнали за нарушения при осъществяване на дейностите по социалното подпомагане обществените съвети уведомяват писмено председателя на общинския съвет и инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане. *Ангажирането на потребителите на социални услуги в процеса на тяхното управление може да се осъществи посредством предвиждането им в състава на обществените съвети, като същински контролни органи с функции и правомощия в областта на стандартите за социални услуги.*

Участие на потребителите на социални услуги в процеса на обучение на социалните работници

Засиленото участие на потребителите на социални услуги в процеса на тяхното предоставяне и контрол има

развитие и по отношение на образованието и квалификацията на обгрижвания персонал. Включването на потребителите в тази сфера е един от елементите на променящата се социална политика във Великобритания. Основната цел на тази идея е да бъде подобро качеството на социалната грижа посредством постигането на все по-голяма адекватност към нуждите, потребностите и желанията на конкретния потребител.

Основните черти на тази добра европейска практика са:

- участието на потребителите в процеса на обучение и квалификация на социалните работници трябва е строго планирано и структурирано;
- участието на потребителите следва да бъде основано на базата на взаимодействие и работа с потребителски организации;
- потребителите на социални услуги следва да имат достъп до определени квалификационни курсове за социалните работници.

Участието на потребителите в процеса на обучение и квалификация на социалните работници трябва да бъде планирано и структурирано

Планирането на участието на потребителите на социални услуги в процеса на квалификация на социалните работници се основава на изграждането на партньорска мрежа между преподавателите, отговорни за обучението на социалните работници, и потребителите на социални услуги. В рамките на това партньорство ще се идентифицират начините на участие на клиентите на социални услуги. Ангажирането на потребителите в този процес предполага:

- включване в разработването на квалификационната програма и нейната оценка;

- включване в самия процес на обучение;
- оценка на наученото в резултат на квалификационната програма.

Участието на потребителите следва да бъде основано на базата на взаимодействие и работа с потребителски организации

Основаването на участието на потребителите в обучителния процес посредством техните представителни организации премахва възможностите за субективизъм при избора на конкретен потребител за участие в обучителните програми.

Потребителите на социални услуги следва да имат достъп до определени квалификационни курсове за социалните работници

Ангажирането на потребители на социални услуги като участници в определени обучения на социалните работници би създавало възможности за включването на „потребителска перспектива“ на квалификационния курс.

ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ ВЪРХУ СИСТЕМАТА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Обществен контрол на социалните услуги. Оценка на нормативната уредба

Общият преглед на институционалната рамка на контрола на качеството на социалните услуги показва, че той се осъществява преимуществено въз основа на контролната функция на АСП – посредством проверките, които извършва инспекторатът. Обществените съвети и съветите за защита на потребителите на социални услуги представляват механизми за обществен контрол на социалните услуги. Слабост на нормативната уредба е, че именно контролните функции и задачи на обществените съвети не са подробно регламентирани. В същото време съветите за защита на потребителите не са същински контролни органи, доколкото имат чисто съветателни функции при осъществяване на дейностите по предоставянето на социални услуги и следят за качеството им.

Стратегия за граждански контрол върху социалните услуги

Въз основа на тази оценката на несъвършената нормативна уредба, може да се направи изводът, че въпреки заявения законодателен стремеж към установяване на публичен контрол върху системата на социални услуги, на практика той е ограничен в аспекта на сигнализиране на компетентните органи за нарушения на разписаните стандарти.

Би било удачно нормативното регламентиране на обществения контрол в сферата на социалните услуги да се осъществи систематично и целенасочено, като първо се заложат резултатите, които следва да се реализират. Доколкото темата за гражданския контрол е тясно свърза-

на с дейността на неправителствените организации, съвместно с неправителствения сектор може да се разработи *Стратегия за граждански контрол върху предоставянето на социални услуги*, в която да бъдат набелязани целите на гражданския контрол, начините на неговото осъществяване и резултатите, които ще бъдат постигнати.

Органи на обществен контрол – насоки за развитие на техните правомощия

На основата на Стратегията следва да бъдат разписани и контролните правомощия органите на обществения контрол – в какво се изразяват, какво точно подлежи на контрол, какви актове в изпълнение на тези правомощия могат да издават. В контекста на разработването на стратегия или концепция за принципите на обществения контрол върху социалните услуги може да се разгледа темата за разширяването на правата и отговорностите на хората с увреждания в управлението на съответните институции, както и тяхното участие в органите на гражданския контрол. При прецизиране на правомощията на обществените съвети и съветите на потребителите би могло да се развият техните функции във връзка с подготовката на предложения за нови законодателни решения, свързани със социалните услуги, както и при разработването на стратегии за развитие на социалните услуги на местно ниво.

Изработването на етични кодекси на клиента, социалния работник и неговия работодател също е удачно да бъде осъществено с участието на органите на обществения контрол.

Във Великобритания, Швеция и Дания обществените съвети са натоварени с допълнителни функции, свързани с обучението и квалификацията на социалните работници. Тези функции се изразяват в:

- установяването на стандарти в текущата квалификация на социалните работници;
- осъществяване на инспекции и проверки на провежданите обучения за социалните работници.

КВАЛИФИКАЦИЯ И ОБУЧЕНИЕ НА ПЕРСОНАЛА

Стандарти за обслужващ персонал.

Оценка

Правилникът за прилагане на Закона за социалното подпомагане формулира стандартите и критериите за обслужващ персонал в чл. 40, алинея 5. Съгласно тази разпоредба като основни показатели за изпълнение на стандарта са изведени:

- съответствие на числеността, опита и квалификацията на персонала с вида на предоставяната услуга;
- периодична оценка на изпълнението на задачите от персонала;
- осигуряване на възможности за повишаване квалификацията на персонала с оглед спецификата на работата с отделните групи потребители на социални услуги“.

Така очертани, всеки един от показателите за съответствие на стандарта е тясно обвързан с целевата група, на която се предоставят социалните услуги. Съотношението между числеността, опита и квалификацията на персонала и вида на предоставяната услуга е обвързано с профила на ползвателите на тази услуга. Аналогично, оценката на изпълнението на задачите на персонала следва да се осъществява на база на показателите за външен контрол (инспектората към АСП, обществените съвети, общинската администрация, РИОКОЗ) и практиките на вътрешен контрол (месечни доклади на социалните работници до работодателя, въпросници, попълнени от клиентите на социални услуги и разговори с тях). В случая подзаконната норма е недостатъчно прецизна – доколкото не гарантира въвеждането на тези практики на вътрешен контрол и поставя под въпрос реализацията на принципа за активно участие на ползвателите на социални услуги в

тяхното предоставяне и контрол. На практика контролът върху изпълнението на задачите от страна на персонала се осъществява посредством длъжностна характеристика с неговите функции и задължения и воденето на дневник от страна на обгрижващия. От друга страна клиентът упражнява контрол върху услугите, които му се предоставят на базата на договора за предоставяне на услуги, въз основа на който се разработва индивидуален план (вж. стр. 4 от изследването). Това, което според нас е недостатъчно обаче, е липсата на механизми за гарантиране на правата на ползвателите като активни участници – а именно липсата на нормативни изисквания относно организирането на периодични срещи на ръководството на организацията и нейния персонал с клиентите на социални услуги, попълването на въпросници от тяхна страна, на базата на които да се изведат заключения и препоръки относно изпълнението на задачите от страна на обгрижващите.

Квалификация и обучение на персонала – европейски перспективи

Разпоредбата на чл. 40, ал. 5, регламентираща осигуряването на възможности за повишаване на квалификацията на персонала с отделните групи потребители, също не дава ясен отговор на въпроса кой и как отговаря за квалификацията на персонала. Съвета на Европа в редица свои документи е подчертал важността на този въпрос (Резолюция 67/16 относно ролята, обучението и статута на социалните работници, Препоръка 91/16 относно обучението на социалните работници и спазването на правата на човека, Препоръка 2001/1 относно социалните работници). Основните изводи и препоръки, отправени към държавите членки в тези документи се отнасят до:

- Въвеждането на стандарти за подходящо образование и професионална квалификация на социалните работници;

- С оглед нуждата от реформиране на европейската система от принципи за ефективното образование, обучение, практика и условия на работа на социалните работници, държавите членки са длъжни да вземат мерки за подкрепяне на социалните работници с цел изпълнението на техните задължения;

- Необходимо е въвеждането на начално и текущо обучение на социалните работници на всички нива;

- Следва да се развият възможностите за въвеждане на новите технологии на комуникация в областта на обучението на социалните работници, включително и развитие на практиките за дистанционно обучение;

- Обучението на социалните работници трябва да се осъществява с участието на професионални преподаватели, практики и ползватели на социалните услуги. Преподавателите във висшите учебни заведения следва да имат практически опит в социалната работа;

- Научните изследвания са част от развитието на социалната работа. Всички социални работници трябва да осъзнаят значението на прилагането на резултатите от научните изследвания в социалната работа. За тази цел на социалните работници следва да се осигурят възможности за предприемане и участие в изследователска работа;

- Важна част от квалификацията на социалните работници са възможностите за мобилност и обмен на знания и добри практики между отделните европейски страни.

Предложения за прецизиране на стандарта за повишаване на квалификацията и обучението на персонала

Въведение

Експертната група по проекта счита, че повишаването на квалификацията и обучението е структурен елемент в осигуряването на ефективно действаща система за контрол на качеството на социалните услуги. Посредством

периодично обучение на социалните работници се създават гаранции за повишаване на техния професионализъм в процеса на предоставяне на социални услуги.

Текущото обучение на социалните работници налага те да поемат отговорност за тяхното професионално развитие. Нужни са стандарти, които да улесняват и направляват участието на социалните работници в тяхното обучение. Ето защо работната група по проекта разработи Стандарти за текущо (продължаващо) обучение на социалните работници. Стандартите дават насока за социалните работници, с оглед покриването на провежданото обучение с техните професионални очаквания. Стандартите служат като източник за подпомагане на социалните работници в подбора на обученията, в които те могат да участват. В рамките на тези цели, стандартите могат да се ползват от организации, които предоставят такова обучение, работодатели и социални работници.

За социалните работници стандартите представляват самооценка на постигнатото в рамките на обучителния процес и представляват възможност за атестация на квалификациите на агенциите, предлагащи текущо обучение. За работодателя стандартите са възможност за подпомагане на социалните работници и гарантиране, че обучението ще съответства с нуждите на персонала.

Текущото обучение и социалната работа

Във фокуса на текущото обучение на социалния работник и мотивацията за участие в него стои очакването, че клиентът има право да получи качествени социални услуги и в тази връзка квалифицирано съдействие от страна на социалните работници.

От гледна точка на предметния обхват, текущата квалификация трябва задължително да бъде съобразена със степента на образование на социалния работник и да включва интерактивни методи като индивидуално събеседване, работа по групи, администрация, управление и надзор върху

социалната работа, планиране, преподаване и методи на преподаване, социални проблеми, социо-културни и етични въпроси, специализирани услуги и лечение.

Цели, които преследват стандартите

Основните цели на формулираните по-долу стандарти са:

- Поддържане и развиване на качеството на социалните услуги;
- Формиране на професионални очаквания, които позволяват социалният работник да контролира, да бъде професионално отговорен и да подобри своята квалификация;
- Да подпомогнат социалните работници в избора на текуща квалификация;
- Да създаде правна рамка на текущата квалификация на социалните работници;
- Да бъдат поставена основата за програмно планиране на текущата квалификация на социалните работници.

За постигането на тези цели стандартите:

- Диференцират различни видове текуща квалификация;
- Установяват насоки за минималния брой часове, които социалният работник следва да премине за всеки тип квалификация;
- Установяват методи за оценка на програмите за текуща квалификация на социалните работници;
- Фиксират основните насоки на текущата квалификация с оглед посрещане на професионалните потребности на социалните работници;

- Посочват начини, според които работодателите могат да разпространяват информация, свързана с текущата квалификация сред персонала;

- Посочват подходи за повишаване на квалификацията в социалната работа и по този начин спомагат за подобряване на качеството на живот на обгрижваните.

Формулираните по долу стандарти са три вида:

1. стандарти за социалните работници;
2. стандарти за оценка на текущата квалификация;
3. стандарти към доставчиците на социални услуги.

СТАНДАРТИ ЗА СОЦИАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ

Стандартите относно текуща квалификация на социалните работници имат за цел да подпомогнат социалните работници в решаването на въпроса дали провежданите обучителни курсове отговарят на техните професионални очаквания. Социалните работници са активна страна в процеса на текуща квалификация и като такава те носят отговорност, която се изразява във правото на социалните работници да преценяват сами нуждата си от обучение; активно участие в курса за професионална квалификация; оценка на знанията, получени в рамките на текущата квалификация и тяхното прилагане на практика.

Стандарт 1:

Социалните работници трябва да покрият 24 часа квалификационно обучение за две години

Обосновка: При пресмятането на 24 часа се вземат предвид следните насоки:

Видове текуща квалификация

Според работната група има три вида текуща квалификация:

- организирани обучения;
- работни срещи и дискусии, на които се обменят практики и идеи;
- индивидуални професионални дейности.

Взето е предвид, че един час обучение е 60 мин. При пресмятане на часовете, са калкулирани времето за пътуване, срещи, работни обеда и т. н. Трите вида текуща квалификация са нужни с оглед формулиране на точна преценка за това през какво обучение следва да премине социалния работник. Добре е да се изготви индивидуална карта за обученията на всеки социален работник, в която да се попълват обучителните дейности към всеки тип текуща квалификация.

Организираните обучения

Организираните обучения предполагат взаимодействие между обучаем – обучител с цел постигане на предварително заложи обучителни цели. Такива обучения са организират под формата на курсове и практически ориентирани семинари, които най-често се организират от МТСП, АСП или ДАЗД със съдействието на неправителствени организации. Тези обучения предоставят възможност обучаемия да интегрира теоретичните и практическите компоненти на работа, които включват социална политика, администриране и управление, планиране и развитие на социалните услуги.

Работни срещи и дискусии

Чрез работните срещи и дискусиите участниците повишават информираността си във връзка с новите развития в областта на социалната работа. Конференциите, симпозиумите и панелните дискусии, които са организират от организации на социалните работници, са пример за такава активност.

Многообразни форми на индивидуална професионална дейност, които са тясно свързани с текущата квалификация на социалните работници, се отнасят до участие в изследователска работа, независими проучвания, консултации по проекти, преподавателска дейност.

Стандарт 2:

Социалните работници допринасят за развитието и повишаването на качеството на текущата квалификация.

Приносът на социалните работници в развитието на тяхната професионална квалификация се изразява в:

- активно участие в организираните обучения за повишаване на текущата квалификация;
- препоръки към организаторите на обученията на теми, които от една страна са свързани с покриване на обучителните нужди и от друга – отразяват съвременни практики и тенденции в социалната работа;
- попълване на въпросници за оценка на обученията в края на проведените мероприятия, включително и препоръки за в бъдеще.

Стандарти за оценка на организираните текущи обучения

Тези стандарти са ориентирани към работника, който иска да бъде информиран потребител на текущо обучение, и към организатора, който следва да отговори на професионалните потребности за квалифицирано обучение. Социалният работник може да използва тази част като ръководство за оценка на квалификационната програма, предложена от конкретния организатор. Същият може да използва тези стандарти като метод за самооценка, която води до повишаване на качеството на предлаганото обучение.

Стандарт 3:

Организаторите на текущи квалификационни курсове се задължават да предоставят писмена информация за тяхната мисия.

Обяснение: Мисията на организатора на текуща квалификация е източник на насоките на обучението, неговите цели и конкретни задачи.

Стандарт 4:

Организаторите на текущо обучение планират текущо обучение, като спазват основните принципи на програмно планиране.

Чрез прилагане на принципите на програмно планиране организаторът ще постигне обучение, което да отговаря на потребностите и квалификацията на социалните работници. Работната група по проекта откри 6 принципа на програмно планиране, които следва да се вземат предвид при организиране на текущата квалификация на социалните работници:

- **Организация на обучението**

Организацията на обучението изисква определена взаимовръзка между организацията, която го финансира, учителя и потенциалните социални работници в качеството си на обучаеми. Организаторът следва да включи социалните работници в процеса на организиране на обучението и по-конкретно – идентифициране на обучителните нужди, съдържание на обучението и формулиране на неговите цели.

- **Програмно съдържание**

Съдържанието на програмата трябва да е тясно обвързано с практиката в областта на социалните услуги и степента на образование на социалните работници. Начинът по-който съдържанието е ориентирано към нуждите на обучаемите също трябва да бъде изяснен. Тази информация следва да се предоставя в анонса за обучението или при поискване.

- **Участници**

Селекцията и подборът на участниците не трябва да се основава на дискриминационен принцип. Материалите за обучението трябва ясно да посочват образователното ниво на социалния работник.

- **Методология**

Използвани техники на обучение – окуражава се прилагането на повече и разнообразни интерактивни методи на обучение, работа по конкретни казуси, аудио- и видео-материали.

- **Качество на преподавателския състав**

Квалификацията на персонала следва да включва:

- компетентност в предмета, който се преподава;
- способност да бъде представена и усвоена материята от участниците;
- педагогически знания и умения;
- способност за самооценка и промяна на плана на работа въз основа на оценките на обучаемите.

- **Оценка на програмата**

Оценката на всяко обучение е изключително важна за поддържането и повишаването на качеството и ефективността на програмите. Показателите за оценка следва да бъдат установени във фазата на планирането на обучението и са директно свързани с поставените обучителни цели. Оценката на обучението следва да бъде на две нива. Първото се отнася до оценката на лектори, организатори и участници с оглед съдържанието, формат, методология на обучението. Втората оценка е свързана с оценка на знанието, получено от участниците и се изразява в:

- демонстрация на предадените знания и умения;
- устен или писмен тест;
- въпросник за самооценка.

Стандарт 5:

Организацията на текущото обучение трябва да отговаря на добрите административни практики

Обяснение: Административните практики, на които трябва да отговаря организацията на обучението, включват:

- посочването на програмен координатор и лице за контакти за всяко провеждано обучение;
- наличие на достъпно и достатъчно пространство, необходими съоръжения и техника за провеждане на обучението;
- система за качествен подбор, селекция, надзор и оценка на лекторите и модераторите;
- система за проверка на архива към всяко провеждано обучение, включително финансова отчетност, регистрация на участниците, програмни цели и теми и попълнени въпросници за оценка;
- сертифициционна система, удостоверяваща, че участникът е преминал успешно обучението, като е покрил изискванията за присъствие и оценка на уменията.

Стандарт 6:

Организаторите на обученията сътрудничат с държавни и местните органи, неправителствените организации, социалните работници и ползвателите на социални услуги.

Задължението за сътрудничество предполага по-добра координация на текущата квалификация на социалните работници. Механизмите за координация включват:

- формиране на съвместни комитети между заинтересованите участници за ежегодно определяне приоритетните цели на текущото обучение на социални работници;

-
- съвместно организиране на анкети за оценка на обучителните нужди;
 - обмяна на преподаватели за целите на обучението;
 - съвместно публикуване на материалите от обученията.

Стандарти за работодателите

Текущата квалификация е неразделна част от професионалното израстване и кариерно развитие на обучаемите. Практиката до този момент показва, че само някои работодатели улесняват и насърчават персонала да участва във форми на текуща квалификация. Тези стандарти ще спомогнат работодателите да установят политика на насърчаване развитието на текущото обучение.

Стандарт 7:

Работодателите развиват и прилагат политики за подпомагане на професионалното обучение на персонала

Основен компонент при формулиране на изискването е доколко са налице достатъчно политики, които фокусират върху обучението на персонала. Области, които следва да бъдат изследвани в рамките на тези политики са:

- систематично оценяване на нуждата от обучение на персонала, което се провежда ежегодно;
- систематично оценяване на нуждата от обучение на всеки един социален работник;
- осигуряване на време социалният работник да се включи в обучения за повишаване на текущата квалификация;

- установяване на гъвкаво работно време за социалните работници, които участват в обучения;
- предвиждане на насърчителни мерки (вкл. и награди) за социални работници, които покрият 24 часа текуща квалификация в рамките на две години.

Стандарт 8:

Работодателите насърчават участието на персонала в програмите за текуща квалификация

Практики, които могат да се приложат са:

- посочване на лице, което да отговаря за потребностите на персонала от обучение;
- информиране на персонала за възможностите за професионална квалификация;
- организиране на дискусии между социалните работници;
- включване на информация за участие в квалификационни курсове в личните досиета на персонала.

РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ НА ОБЩИНСКО НИВО

Правна основа на публично-частното партньорство в областта на социалните услуги

С приемането на Конституцията и на Закона за местното самоуправление и местната администрация се направиха важни крачки в посока на финансова децентрализация посредством делегиране на конкретни правомощия на общините във връзка с определяне размера на таксите и по събиране на местните данъци. Направени бяха първи стъпки в посока регламентиране на отговорностите на общините по предоставянето на услуги, както и обвързването им със съответния финансов ресурс¹:

- Постигна се по-голяма прозрачност в бюджетните взаимоотношения между държавата и общините;
- Министерството на финансите съществено подобри своята дейност по обективизиране на критериите и съгласуваност с общините на промените;
- Предостави се правото на общините да определят размера на местните такси;
- Направиха се промени в Закона за общинската собственост, които създадоха условия за по-добро управление на общинската собственост;

¹ вж. Доклад на Националното сдружение на общините в Република България „Визията на местните власти за процеса на децентрализация – докъде бихме искали да стигнем през следващите 10 години“, изнесен на конференция „Фискалната децентрализация в България – за по-голяма самостоятелност на местните власти“, 8 март 2005 г., хотел „Хилтън“, София

- Над 60% от общините вече поеха функции по събиране на местните данъци.

Партньорството между централната и местната власт в процеса на предоставяне на социални услуги също е закономерна последица на процеса на децентрализация.

Партньорството между централната и местна власт може да се изразява в предоставянето на материална база или финансов ресурс за изграждане и поддържане на необходимата инфраструктура и осъществяването на дейността по предоставяне на социални услуги.

Нормативна основа за партньорството между централната и местната власт е предоставена с разпоредбата на чл. 18 (5) от Закона за социалното подпомагане: *„социални услуги могат да се предоставят при съвместно участие въз основа на договор между държавата, общините, физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица“*.

В България правото на социално подпомагане е гарантирано от Конституцията, т. е. държавата е задължена да гарантира осигуряването му. Това означава, че когато други лица извършват дейност по социално подпомагане, държавата е длъжна да ги компенсират чрез финансова или друг вид помощ. Според действащите и дискутирани до момента закони държавата компенсират както общините, така и физическите лица, регистрирани по Търговския закон (ТЗ) и юридическите лица.

Физическите лица, регистрирани по ТЗ и юридическите лица имат възможност за кандидатстване за средства от фонд „Социално подпомагане“, както и да получават субсидии от републиканския бюджет.

Социално договаряне

Социалното договаряне представлява процес на възлагане доставката на социални услуги от централната или

местната власт на външни доставчици – нестопански организации или частен бизнес въз основа на провеждането на конкурс. Първата предпоставка за реално социално договаряне е наличието на адекватно законодателство, което в България е регламентирано в измененията и допълненията на Закона за социалното подпомагане в сила от 01.01.2003 г². По този начин бе създаден реален правен механизъм за осъществяване на социалното договаряне.

Фактическият състав на социалното договаряне обхваща два елемента: първият е провеждане на конкурс за възлагане на социални услуги, вторият се състои в сключването на договор с кандидата, спечелил конкурса. На практика конкурси могат да се провеждат за възлагане на социални услуги, които са делегирана държавна дейност и за социални услуги, които са местна дейност. Социалните услуги, представляващи делегирана държавна дейност, се финансират чрез общинските бюджети въз основа на субсидия от републиканския бюджет. Социалните услуги, представляващи местна дейност се финансират със средства от общински бюджет.

Като основен партньор на държавата и общините в предоставянето на социалните услуги (поради спецификата на своята дейност) се очертават юридическите лица с нестопанска цел.

В качеството си на възложител, държавата (централната или местната власт) заплаща определени финансови средства или поема други задължения към изпълнителя, като си запазва правото да осъществява директно наблюдение и контрол върху разходването на тези средства и осъществяването на поръчката.

Конкурсната процедура е регламентирана в Правилника за прилагане на Закона за социалното подпомагане (ППЗСП). Съгласно чл. 37 от Правилника, кметът на общината може да възлага управлението на специализира-

² обн. ДВ, бр. 40 от 29.04.2003

ните институции и предоставянето на социални услуги в общността след провеждане на конкурс.

Конкурсът се открива със заповед на кмета на общината, която съдържа следните реквизити:

- условията за участие и изискванията към кандидатите;
- характеристиките и спецификата на предоставяните социални услуги;
- финансирането и начина на предоставяне на средствата;
- документите за участие;
- датата, часа и начина на провеждане на конкурса;
- крайния срок и мястото за подаване на документите;
- крайния срок за обявяване на резултатите от конкурса;
- начина на оценяване;
- други специфични условия.

Задължително условие за участие в конкурса е доставчиците на социални услуги да се вписани в регистъра на Агенцията за социално подпомагане.

Обявлението за провеждане на конкурса се публикува поне в един национален и един местен всекидневник най-малко 45 дни преди датата на провеждането на конкурса.

Специална комисия, чийто състав е определен със заповед от кмета на общината, провежда конкурса. В 14-дневен срок от неговото провеждане комисията извършва оценка на кандидатите, като взема предвид следните критерии:

- съответствие на кандидата на предварително обявените условия;
- опит на кандидата в предоставянето на социални услуги и търговска репутация;
- работен капацитет на кандидата и квалификация на кадрите;
- финансова стабилност на кандидата;

- представена от кандидата програма за развитие на социалните услуги;

Въз основа на съставения от Комисията протокол за провеждане на конкурса кметът на общината в тридневен срок издава заповед, с която определя спечелилия конкурса кандидат.

Заповедта на кмета подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство. Обжалването ѝ по не спира изпълнението нейното изпълнение.

Въз основа на заповедта, с която се определя спечелилия конкурса кандидат, кметът на общината и кандидатът, класиран на първо място, сключват договор. Договорът съдържа:

- предметът на договора – вид и обем на предлаганите социални услуги;
- цената на договора;
- гаранциите за използването на предоставените бюджетни средства;
- правата и задълженията на страните;
- срокът на договора;
- санкции при неизпълнение.

В случай че е налице един кандидат договор, може да се сключи и чрез пряко договаряне.

Предоставяне на имущество

Общините могат да предоставят само имоти, които са частна общинска собственост. Условието по предоставянето на движимо и недвижимо имущество, собственост на общината, се съдържа в специална наредба, приета от съответния Общински съвет.

Имотите, които са публична общинска собственост, могат, съгласно Закона за общинската собственост (ЗОС)

да се отдават под наем за срок от три години, при условие, че се използват съобразно предназначението им и не се препятства осъществяването на дейностите, за които са предоставени.

Отдаването под наем на имоти, частна общинска собственост, се извършва от кмета на общината след провеждане на търг или конкурс. Редът за провеждането на търговете и конкурсите се определя от общинския съвет в нарочна за това наредба. Въз основа на резултатите от търга или конкурса се сключва договор за наем от кмета на общината или от упълномощено от него длъжностно лице. Срокът за отдаване под наем на имотите се определя от общинския съвет в наредбата и не може да бъде по-дълъг от 10 години.

С решение на общинския съвет имоти частна общинска собственост могат да се отдават под наем без търг или конкурс на юридически лица с нестопанска цел, осъществяващи дейност в обществена полза, като здравни, образователни или други хуманитарни дейности за социално задоволяване на съответните нужди на населението. Въз основа на това решение се сключва договор за наем с кмета на общината или определено от него лице при договорни условия и наемна цена, определени от общинския съвет. В последните два посочени случая срокът за наем не може да бъде по-дълъг от 3 години, освен ако общинския съвет не посочи друго. Това означава, че ако доставчик на социални услуги успее да убеди общината във важността на извършваната дейност за населението на общината и нейния обществен характер, тя има право да му отдаде имот под наем без да бъде обявяван търг или конкурс.

Продажбата на недвижими имоти, които са частна общинска собственост, се извършва с решение на общинския съвет или със заповед на кмета на общината след провеждане на търг или конкурс.

Върху имоти, които са частна общинска собственост, може да бъде учредено право на ползване. То се учредява

по решение на общинския съвет след проведен търг или конкурс за срок до 10 години. С решение на общинския съвет се определя начинът за учредяване на правото на собственост – възмездно или безвъзмездно. С оглед реализирането на тази възможност в областта на предоставянето на социални услуги, това означава, че общината има право да предостави безвъзмездно имот за ползване за развиване на социални дейности. За целта общинският съвет трябва да предвиди такава възможност, което предполага предхождащо сътрудничество между общината и съответния доставчик на социални услуги, за да може този въпрос да бъде уреден в наредбата за придобиване, управление и разпореждане с общинско имущество.

По отношение на имущество, което е държавна собственост, правният режим на неговото управление и разпореждане с оглед предоставянето на социални услуги е сходен с описаната уредба на общинската собственост. Законът за държавната собственост също предвижда възможността за отдаване на имущество под наем без търг или конкурс за здравни, образователни и хуманитарни дейности. Срокът отново е за не повече от 3 години, освен случаите, в които министърът на регионалното развитие и благоустройството е съгласен на друг срок.

Общинска стратегия за развитие на социалните услуги

Процесът на разработване на общинска стратегия за социални услуги е тясно свързан с публично-частното партньорство в социалната област, доколкото участието на неправителствения сектор в този процес е наложително в качеството му на фактор на местно развитие. Добра практика в това отношение е стратегията за развитие на социални услуги за деца и семейства на община Варна, която съдържа обосновка, стратегически цели, дейности по тяхното изпълнение, мониторинг и оценка на постигнатите резултати.

По-долу е изготвена методология за изработване на стратегия за социални услуги на общинско ниво, като са набелязани основните стъпки, които следва да се предприемат в рамките на този процес.

Основни етапи при разработването на стратегията

Разработването на стратегия за развитие на социалните услуги на първо място зависи от наличието на обективна оценка за нуждата от развитие на социални услуги на местно ниво. При оценка на тази нужда следните фактори могат да бъдат изследвани:

- население на общината;
- структура на населението по възраст;
- структура на населението с оглед образователната степен;
- икономическа активност в общината;
- социална структура;
- жизнен стандарт.

Работната група препоръчва такова проучване на нуждите за развитие на социални услуги на местно ниво да се прави на всеки пет години. Анализът може да включва и елементи от социално-икономическото развитие на съседните общини.

Втората фаза в разработването на общинска стратегия се отнася до описанието и оценката на текущото състояние на социалните услуги на местно ниво, а именно:

- услуги, предоставени от общината в качеството на доставчик на социални услуги;
- услуги, предоставяни в условията на партньорство с други общини;
- услуги, предоставяни от други доставчици на територията на общината;
- услуги, предоставяни в институциите.

Третият компонент в модела на общинска стратегия за социалните услуги включва анализ на услугите, които следва да бъдат развити с оглед решаване на основните проблеми на рисковите целеви групи (напр. изграждане на дневни и кризисни центрове).

Проблемът за източниците за подкрепа на предприетите дейности е следващият въпрос, който следва да бъде изследван в стратегията. Основните въпроси, които трябва да намерят отражение, са: финансова обезпеченост на услугите, които се предлага да бъдат развити, брой и образователна степен на професионалните кадри, които ще бъдат заети с предоставянето на услугите. С оглед развитието на социалните услуги на местно ниво и по-конкретно систематизиране на наличната информация и нейното използване в бъдещи стратегии, анализи и прогнози, може да се планират и дейности, свързани с изграждане на единен информационен масив за социалните услуги на местно ниво.

Актуализирането на стратегията е необходимо да се извършва регулярно, като цялостното ѝ се преразглежда и се препоръчва на всеки четири години (напр. в началото на четиригодишния мандат на общинските съвети). Политиките, формулирани в стратегията, представляват основа за обосновка за разходите за социални услуги, ежегодно заложи в бюджетите на общините.

Стратегията следва да се актуализира и на базата на обратната връзка с клиентите, ползватели на социални услуги. Това е гаранция за утвърждаването на ползвателите като активна страна в процеса на предоставяне на социални услуги.

III ЧАСТ

ПРОЕКТ „НОВИ ПЕРСПЕКТИВИ ПРЕД УЯЗВИМИТЕ ГРУПИ – ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ И ПОДКРЕПА ЗА СОЦИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ“

Проектът се изпълнява от Български център за нестопанско право (БЦНП) в партньорство с Програмен и аналитичен център за европейско право (ПАЦЕП). Финансиран от Европейския съюз по Програма ФАР, „Развитие на гражданското общество“ 2002.

Проектът стартира през декември 2004 и приключва през май 2006 г.

Основната цел на проекта е преодоляване на изолацията на социално уязвимите групи, която ще бъде постигната чрез работа в две насоки:

- създаване на благоприятна среда за развитие на социални предприятия;
- създаване на механизъм за контрол на качеството при предоставяне на социални услуги.

Крайният продукт на проекта е подготвянето на пакет от законодателни мерки за подкрепа на социалните предприятия и изработване на система за контрол по спазването на стандартите за качество на социалните услуги.

Основните дейности включват анализ на българската нормативна уредба по отношение на социалното предприемачество и контрола за спазването на стандартите за

качество на социални услуги. Бе изследван и европейския опит за подкрепа на социалните предприятия и регулиране на техния правен статут, както и различни модели за контрол на качеството на социалните услуги. Това предостави добра експертна база за подготовката на предложенията за законодателни промени, както по отношение на социалните предприятия, така и за системата за контрол на качеството на услугите. Подготовката бе направена в рамките на две работни групи, които работят независимо една от друга.

Процесът на изработване на промените е открит за идеите и предложенията на всички заинтересовани страни, които могат да бъдат изразени на специално организирани дискусии и работни срещи.

БЦНП се ангажира с дейностите, свързани с изследване, популяризиране и подкрепа на социалните предприятия, тъй като притежава необходимата експертиза в сферата на социалното подпомагане, както и разполага със значителна база данни за организации, осигуряващи подкрепа за социално уязвими групи. От своето учредяване Българският център за нестопанско право работи за създаване на възможности за партньорство в социалната сфера между НПО и държавата.

Фондация ПАЦЕП поема изпълнението на дейностите, за изработване на система на контрол за спазване на стандартите за социални услуги. Развитието на социалното законодателство е заложено като приоритет в работата на фондацията, която през миналата година изработи модел на система от стандарти за социалните услуги.

IV ЧАСТ

ПРИЛОЖЕНИЕ:

ДЕЙСТВАЩО

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

В ОБЛАСТТА НА КОНТРОЛА

НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

(ИЗВЛЕЧЕНИЯ)

ЗАКОН ЗА СОЦИАЛНОТО ПОДПОМАГАНЕ

Глава четвърта

СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Чл. 16. (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) (1) Социалните услуги се основават на социална работа и са насочени към подкрепа на подпомаганите лица за:

1. осъществяване на ежедневните дейности;
2. социално включване.

(2) Социалните услуги се предоставят съобразно желанието и личния избор на лицата.

Чл. 17. (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) (1) Социалните услуги се извършват срещу заплащане на такси или по договаряне от лицата, които ги ползват.

(2) Таксите за социални услуги, финансирани от републиканския бюджет, се определят с тарифа, утвърдена от Министерския съвет.

(3) Таксите за социални услуги, финансирани от общинския бюджет, се заплащат по Закона за местните данъци и такси.

(4) Заплащането на социални услуги, предоставени от физически лица, регистрирани по Търговския закон, и от юридически лица, се извършва по договаряне.

Чл. 18. (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) (1) Социални услуги се извършват от държавата, от общините, от физически лица, регистрирани по Търговския закон, и от юридически лица.

(2) Физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица могат да предоставят социални услуги само след вписване в регистър към Агенцията за социално подпомагане.

(3) Физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица могат да предоставят социални услуги за деца до 18 години след издаване на лицензия и вписване в регистъра по ал. 2.

(4) Условията и редът за регистрация се уреждат с правилника за прилагане на закона.

(5) Социални услуги могат да се предоставят при съвместно участие въз основа на договор между държавата, общините, физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица.

(6) Кметът на общината може да възложи управлението на специализираните институции и на социалните услуги, предоставяни в общността, на лицата по ал. 2 и 3.

(7) Лицата по ал. 2 и 3 могат да кандидатстват за средства от фонд "Социално подпомагане" след защита на проект.

(8) Всички дейности в областта на социалните услуги се предоставят чрез конкурс или по договаряне при единствен кандидат при спазване на критерии и стандарти, определени с правилника за прилагане на закона и наредба за критериите и стандартите за социални услуги за деца, приета от Министерския съвет.

Чл. 19. (Изм. - ДВ, бр. 120 от 2002 г.) Условията и редът за извършване на социални услуги се определят с правилника за прилагане на закона.

ПРАВИЛНИК ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЗАКОНА ЗА СОЦИАЛНОТО ПОДПОМАГАНЕ

Глава трета

СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Чл. 36. (Доп. - ДВ, бр. 112 от 1999 г., изм., бр. 40 от 2003 г.) (1) Социалните услуги се предоставят в общността и в специализирани институции.

(2) Социални услуги, които се предоставят в общността, са:

1. личен асистент;
2. социален асистент;
3. домашен помощник;
4. домашен социален патронаж;
5. дневен център;
6. център за социална рехабилитация и интеграция;
7. център за временно настаняване;
8. приемна грижа;
9. кризисен център;
10. център за настаняване от семеен тип;
11. защитени жилища;
12. обществени трапезарии.

(3) Специализирани институции за предоставяне на социални услуги са:

1. домове за деца или младежи с увреждания;
2. домове за възрастни хора с увреждания;
3. социални учебно-професионални заведения;
4. домове за стари хора;
5. приюти;
6. домове за временно настаняване.

(4) Социални услуги в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността.

(5) При необходимост и съобразно потребностите на населението на всяка община могат да се разкриват и други видове социални услуги.

(6) Социалните услуги могат да се предоставят краткосрочно и/или дългосрочно.

Чл. 36а. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Изпълнителният директор на Агенцията за социално подпомагане разрешава откриване или закриване на специализирана институция за предоставяне на социални услуги, когато са държавна дейност, по предложение на директора на регионалната дирекция за социално подпомагане.

(2) Към предложението по ал. 1 се прилагат следните документи:

1. мотивирано решение на общинския съвет за откриване или закриване на специализираната институция, като се посочват капацитетът, числеността на персонала, средствата за работна заплата, веществената издръжка и дата-та на откриване или закриване на специализираната институция;

2. копие от документ за собственост на сградата, в която ще се предоставят услугите.

(3) В 14-дневен срок от получаване на предложението по ал. 1 изпълнителният директор на Агенцията за социално подпомагане със заповед разрешава или отказва откриването или закриването на специализираната институция за предоставяне на социални услуги.

(4) Отказът за издаване на разрешението по ал. 3 подлежи на обжалване по реда на Закона за административното производство.

Чл. 37. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Кметът на общината може да възлага управлението на специализираните институции и предоставянето на социални услуги в общността след провеждане на конкурс.

(2) Конкурсът по ал. 1 се открива със заповед на кмета на общината, в която се определят:

1. условията за участие и изискванията към кандидатите;
2. характеристиките и спецификата на предоставяните социални услуги;
3. финансирането и начинът на предоставяне на средствата;
4. документите за участие;
5. датата, часът и начинът на провеждане на конкурса;
6. крайният срок и мястото за подаване на документите;
7. крайният срок за обявяване на резултатите от конкурса;
8. начинът на оценяване;
9. други специфични условия.

(3) В конкурсите по ал. 1 могат да участват доставчици на социални услуги, които са вписани в регистъра на Агенцията за социално подпомагане.

Чл. 38. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Обявлението за провеждане на конкурса по чл. 37, ал. 1 се публикува поне в един национален и един местен всекидневник най-малко 45 дни преди датата на провеждането на конкурса.

(2) Конкурсът се провежда от комисия, определена със заповед от кмета на общината.

(3) В комисията по ал. 2 се включва и представител на Агенцията за социално подпомагане.

(4) В 14-дневен срок от провеждането на конкурса комисията извършва оценка на кандидатите по следните критерии:

1. съответствие на кандидата на предварително обявените условия;
2. опит на кандидата в предоставянето на социални услуги и търговска репутация;
3. работен капацитет на кандидата и квалификация на кадрите;
4. финансова стабилност на кандидата;
5. представена от кандидата програма за развитие на социалните услуги;
6. други изисквания.

(5) Комисията съставя протокол за своята работа и класира участниците в конкурса.

Чл. 39. (Изм. - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Въз основа на протокола по чл. 38, ал. 5 кметът на общината в 3-дневен срок издава заповед, с която определя спечелилия конкурса кандидат.

(2) Резултатите от конкурса се съобщават на участвалите в него лица в 7-дневен срок от издаването на заповедта по ал. 1.

(3) Заповедта подлежи на обжалване по реда на Закона за административно-производство.

(4) Обжалването на заповедта по ал. 1 не спира изпълнението ѝ.

Чл. 39а. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Въз основа на заповедта по чл. 39, ал. 1 кметът на общината и кандидатът, класиран на първо място, сключват договор, с който се уреждат:

1. предметът на договора - вид и обем на предлаганите социални услуги;
2. цената на договора;
3. гаранциите за използването на предоставените бюджетни средства;
4. правата и задълженията на страните;
5. срокът на договора;
6. санкции при неизпълнение.

(2) Договор по ал. 1 може да се сключи и при наличие на единствен кандидат чрез пряко договаряне.

Чл. 40. (Изм. и доп. - ДВ, бр. 42 от 1999 г., изм., бр. 40 от 2003 г.) (1) Лицата, които желаят да ползват социални услуги, подават писмена молба по настоящия си адрес съответно до:

1. директора на дирекция "Социално подпомагане" - за социалните услуги, които са държавна дейност;
2. кмета на общината - за социалните услуги, които са общинска дейност;
3. органа на управление, когато доставчикът на социалните услуги е физическо лице, регистрирано по Търговския закон, или юридическо лице.

(2) Към молбата по ал. 1 се прилагат:

1. копие от документ за самоличност;
2. копие от личен амбулаторен картон, ако има такъв;
3. копие от решение на ЛКК, ТЕЛК, РЕЛКК, НЕЛК, ЦЕЛКК, ако има такова.

(3) При необходимост доставчикът на социални услуги може да изисква и други документи.

(4) Въз основа на подадената молба и приложените документи органът по ал. 1, т. 1 - 3 извършва социална оценка на потребностите на лицето от социални услуги, която се отразява в доклад-предложение.

Чл. 40а. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Настаняването в специализирани институции и предоставянето на социални услуги в общността, когато са държавна дейност, се извършват със заповед на директора на дирекция "Социално подпомагане", издадена въз основа на доклада по чл. 40, ал. 4.

(2) Настаняването в специализирани институции и предоставянето на социални услуги в общността, когато са общинска дейност, се извършват със заповед на кмета на съответната община или на упълномощено от него длъжностно лице.

(3) Настаняването в специализирани институции и предоставянето на социални услуги в общността на деца до 18-годишна възраст се извършват по реда на Закона за закрила на детето.

Чл. 40б. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) Отказът на органите по чл. 40а за настаня-

ване в специализирана институция или за предоставяне на социални услуги в общността се обжалва по реда на Закона за административното производство.

Чл. 40в. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) Доставчикът на социални услуги е длъжен да предостави на потенциалните потребители проект на договор за предоставяне на социални услуги и писмена информация относно:

1. описание на социалните услуги, които се предоставят;
2. опита на доставчика в предоставянето на социални услуги и квалификацията на персонала;
3. условията и правилата за ползване на услугите;
4. процедурата за подаване на жалби.

Чл. 40г. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Доставчиците на социални услуги в специализирани институции и доставчиците на дългосрочно предоставяни социални услуги в общността изготвят индивидуален план след оценка на нуждите на всеки потребител и формулиране на целите, които трябва да бъдат постигнати.

(2) Планът по ал. 1 включва дейности по задоволяване на:

1. ежедневни потребности;
2. здравни потребности;
3. образователни потребности;
4. рехабилитационни потребности;
5. потребности в свободното време;
6. потребности от контакти със семейството, приятелите, близки и други лица.

(3) В индивидуалния план на потребителя на социални услуги в специализираните институции се включват мерки за извеждане от тях и за социално включване.

(4) При необходимост за задоволяване на здравните потребности на потребителите на социални услуги се изготвя писмен план за здравни грижи от лице с подходящо медицинско образование, който включва:

1. медицинска история;
2. необходими превантивни мерки;
3. наличие на алергии;
4. потребности от заболяване;
5. потребности от лечение или оздравителни програми;
6. имунизации и наблюдение;
7. хранене и диети;
8. рехабилитация;
9. лична хигиена.

(5) Доставчиците на социални услуги оценяват изпълнението на плана по ал. 1 на всеки 6 месеца и при необходимост го актуализират.

Чл. 40д. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) (1) Доставчикът на социални услуги в специализираните институции води регистър на настанените лица.

(2) Воденият регистър съдържа информация за:

1. името, постоянния и/или настоящия адрес, датата на раждане и семейното положение на настанените лица;
2. акта за настаняване на лицата в специализираната институция;
3. името, постоянния и/или настоящия адрес и телефонния номер на настойник, попечител или близък роднина на настанените лица;
4. името, адреса и телефонния номер на личния лекар на настанените лица;
5. датата на настаняване;
6. датата на напускане;
7. датата, часа и причината за смъртта в случаите, в които настанено лице е починало в специализираната институция.

(3) Доставчикът води книга, прономерована, пронумерована и подпечатана с печата на специализираната институция, която съдържа:

1. опис на паричните средства и материалните ценности, предоставени от настанените лица за съхраняване;
2. датата, на която са депозирани парите или материалните ценности;
3. датата, на която определена сума пари или материалните ценности са върнати на настанените лица или са били използвани от тяхно име, по тяхна молба, както и целта, за която са използвани;
4. име и длъжност на лицето, отговорно за съхраняването на паричните средства и другите материални ценности.

(4) Настанените лица, предоставили за съхраняване парични средства и други материални ценности, подписват предавателно-приемателен протокол, копие от който им се връчва.

Чл. 40е. (Нов - ДВ, бр. 40 от 2003 г.) Социалните услуги, предоставяни в специализирани институции, и услугите по чл. 36, ал. 2, т. 5 - 10 трябва да отговарят на следните стандарти и критерии за местоположение и материална база:

1. достъпност, добре поддържана битова и околна среда;
2. достатъчно спални помещения, помещения за социални контакти, помещения за хранене, санитарни помещения и други с улеснен достъп до тях;
3. наличие на помощни средства за комуникация, на подходящи указателни табели за настанените лица със слухови, зрителни или други физически затруднения, както и на монтирани системи за повикване, снабдени с леснодостъпен бутон за алармен сигнал, навсякъде, където е необходимо;
4. предоставяне за всяко настанено лице на спално помещение, мебелирано и оборудвано по подходящ начин съобразно установените потребности на лицето и неговия личен избор;
5. осигурени отопление, осветление, снабдяване с вода и вентилация на помещенията, съобразно санитарните норми и изискванията за безопасност;
6. спазване на санитарните и хигиенните норми за контрол върху разпространението на инфекции съобразно действащото законодателство.

Чл. 41. (Изм. - ДВ, бр. 97 от 2001 г., бр. 40 от 2003 г.) (1) Социалните услуги, предоставяни в специализирани институции и в общността, трябва да отговарят на следните стандарти и критерии за хранене:

1. осигурен правилен режим на хранене, отчитащ изискванията на Закона за народното здраве и нормативните актове по прилагането му;

2. осигурена качествена, здравословна и питателна храна при отчитане на хранителните потребности и личния избор на потребителите и при спазване изискванията на Закона за народното здраве и нормативните актове по прилагането му;

3. съответствие на помещенията, в които се съхраняват хранителни продукти, на изискванията, определени от специализираните контролни органи.

(2) Социалните услуги, предоставяни в специализирани институции и в общността, трябва да отговарят на следните стандарти и критерии за здравни грижи:

1. осигуряване на съдействие за получаване на медицинска и стоматологична помощ, както и на други здравни грижи;

2. осигуряване на съдействие за снабдяване с предписаните лекарства;

3. определяне на служител с подходящо образование, отговорен за изпълнението на критериите и стандартите за здравни грижи.

(3) Социалните услуги, предоставяни в специализирани институции и в общността, трябва да отговарят на следните стандарти и критерии за образователни услуги и информация:

1. осигуряване на съдействие за участие в образователна програма в съответствие с възрастта и личния избор на потребителите;

2. осигуряване на достъп до информация.

(4) Социалните услуги, предоставяни в специализирани институции и в общността, трябва да отговарят на следните стандарти и критерии за организация на свободното време и личните контакти:

1. осигурена възможност на потребителите на социални услуги самостоятелно да организират свободното си време;

2. осигурена възможност на потребителите на социални услуги за лични контакти със семейството, приятелите и с други лица;

3. планиране на културни, спортни и други дейности и насърчаване на потребителите на социални услуги да участват в тях;

4. организиране на културни дейности и екскурзии.

(5) Социалните услуги, предоставяни в специализирани институции и в общността, трябва да отговарят на следните стандарти и критерии за обслужващ персонал:

1. съответствие на числеността, опита и квалификацията на персонала с вида на предоставяната услуга;

2. периодична оценка на изпълнението на задачите от персонала;

3. осигуряване на възможности за повишаване квалификацията на персонала с оглед спецификата на работата с отделните групи потребители на социални услуги.

НАРЕДБА № 4 ОТ 16 МАРТ 1999 г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Глава трета

ОТКРИВАНЕ НА ЗАВЕДЕНИЯ ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Чл. 19. (1) Заведения за социални услуги се откриват при капацитет не по-малко от 20 места. Откритите заведения за социални услуги под посочения капацитет могат да съществуват като филиали.

(2) Ръководителят на Националната служба за социално подпомагане, съгласувано с Министерството на финансите, открива и закрива със заповед държавни заведения за социални услуги.

(3) Ръководителят на Националната служба за социално подпомагане разрешава откриване и закриване на общински заведения за социални услуги по предложение на областната служба за социално подпомагане.

(4) Към предложението на областната служба за социално подпомагане за откриване или закриване на заведение за социални услуги се прилагат следните документи:

1. решение на общинския съвет за откриване или закриване на заведение за социални услуги с посочване на профила и капацитета му, числеността на персонала, средствата за работна заплата, местата и веществената им издръжка, датата на откриване или закриване на заведението;

2. копие от документа за собственост на сградата, в която ще се разкрива заведението;

3. становище на хигиенно-епидемиологична инспекция и противопожарна охрана за пригодността на сградата.

(5) Центрове за социална рехабилитация и интеграция, обществени трапезарии, домашен социален патронаж и клубове на инвалида се откриват с решение на общинския съвет, копие от което се изпраща в Националната служба за социално подпомагане.

(6) Бюрата за социални услуги се откриват с решение на ръководителя на общинската служба за социално подпомагане, за което писмено се уведомява Националната служба за социално подпомагане.

Чл. 20. (1) Националната служба за социално подпомагане утвърждава минимални нормативи относно организацията на дейността на заведенията за социални услуги.

(2) Утвърдените нормативи са задължителни и за заведенията, открити от физически или юридически лица.

Глава четвърта

УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАВЕДЕНИЯТА ЗА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Чл. 21. (1) Държавните заведения за социални услуги се управляват от ръководителя на Националната служба за социално подпомагане.

(2) Ръководителят на Националната служба за социално подпомагане създава, изменя и прекратява трудовите правоотношения с директорите на държавните заведения за социални услуги.

(3) Директорът на държавно заведение за социални услуги създава, изменя и прекратява трудовите правоотношения с работниците и служителите.

(4) Длъжностното разписание на държавните заведения за социални услуги се определя и утвърждава от ръководителя на Националната служба за социално подпомагане.

Чл. 22. (1) Общинските заведения за социални услуги са подчинени на ръководителите на общинските служби за социално подпомагане.

(2) Ръководителят на общинската служба за социално подпомагане създава, изменя и прекратява трудовите правоотношения с директорите на общинските заведения за социални услуги.

(3) Директорът на общинско заведение за социални услуги създава, изменя и прекратява трудовите правоотношения с работниците и служителите в заведението.

(4) Длъжностното разписание на общинското заведение за социални услуги се определя и утвърждава от ръководителя на общинската служба за социално подпомагане.

Чл. 23. (1) В заведенията, предоставящи социални услуги извън обичайната домашна среда, се създава социален съвет, а в заведенията за деца - социално-педагогически съвет, като съвещателни органи по въпросите на социалната, учебно-възпитателната и корекционна дейност. Председател на съвета по право е директорът на заведението.

(2) В съветите участват специалистите, пряко заети със специфичната дейност на заведението.

Чл. 24. За провежданите от съветите ежемесечни заседания се води протоколна книга.

Чл. 25. Заведенията за социални услуги имат право на:

1. наименование, символи и официален адрес, който съответства на адреса на материалната база, където се помещава заведението;
2. собствен кръгъл печат;
3. собствено движимо и недвижимо имущество;
4. собствен бюджет, включен в общия бюджет на общинската служба за социално подпомагане, и сметки съгласно указания на Министерството на финансите и Националната служба за социално подпомагане;
5. спонсорства, дарения, хуманитарни помощи и др.;
6. терапевтично-трудова и помощно-стопанска дейност.

Глава пета

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ПОЛЗВАНЕ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Чл. 26. (1) В домовете за стари хора, домовете за лица с физически увреждания и домашния социален патронаж се приемат лица, които:

1. не са в състояние сами да организират и задоволяват своите жизнени потребности;

2. имат определена първа или втора група инвалидност и активното лечение за тях е приключило;

3. нямат близки, които да се грижат за тях;

4. не са сключвали договор за предоставяне на собственост срещу задължение за издръжка и/или гледане.

(2) В заведения за социални услуги по ал. 1 могат да се приемат и лица, които имат близки, но те:

1. са с определена първа или втора група инвалидност;

2. са навършили пенсионна възраст - за мъжете 60 години, за жените 55 години;

3. полагат грижи за тежко болно лице или дете;

4. са ограничени в обитаваната жилищна площ;

5. са в лоши взаимоотношения с лицето, желаещо да ползва социални услуги, доказани със социална анкета.

(3) Ветераните от войните ползват с предимство социални услуги, ако отговарят на условията по ал. 1 и 2.

Чл. 27. Лицата със сетивни увреждания и/или умствени затруднения се настаняват в заведения за социални услуги, когато в домашна среда не могат да им бъдат осигурени специфичните за здравословното им състояние грижи.

Чл. 28. В домове за деца с умствени затруднения и/или с физически увреждания с предимство, без да се спазва редът на завеждане на документите, се приемат деца:

1. без родители или от непълни семейства;

2. от семейства в неравностойно социално положение;

3. от многодетни семейства;

4. от семейства на безработни.

Чл. 29. Лицата или децата се приемат в заведения, в които се извършват социални услуги извън обичайната домашна среда, след като са изчерпани всички възможности за оставане в семейството.

Чл. 30. (1) В заведения за социални услуги могат да се приемат и лица, за които не са налице условията по чл. 26, ако те или техните близки поемат заплащането на такса в размер реалните разходи за издръжка на едно лице в съответното заведение.

(2) За прием на лица по ал. 1 в заведенията за социални услуги се предоставят не повече от 20 % от капацитета им.

(3) Чуждестранни граждани могат да ползват услуги в държавни или общински заведения за социални услуги само при наличие на междудържавни спогодби за социално подпомагане или други международни договори, по които Република България е страна.

Чл. 31. (1) Настаняването в държавните заведения за социални услуги се извършва с настанително писмо от ръководителя на Националната служба за социално подпомагане.

(2) Отказът на ръководителя на Националната служба за социално подпомагане за настаняване в държавно заведение за социални услуги може да

бъде обжалван по реда на Закона за административното производство пред министъра на труда и социалната политика, чието решение е окончателно.

Чл. 32. (1) Настаняването в общински заведения за социални услуги се извършва с настанително писмо от ръководителя на общинската служба за социално подпомагане по местонахождение на заведението, по реда на постъпване на молбите.

(2) Отказът на ръководителя на общинската служба за социално подпомагане да разпорежи настаняване в заведение за социални услуги може да бъде обжалван пред ръководителя на областната служба за социално подпомагане, чието решение е окончателно.

(3) Ръководителят на Националната служба за социално подпомагане може да настанява във всички общински заведения за социални услуги извън обичайната домашна среда при спазване на профила им.

Чл. 33. (1) Необходимите документи за постъпване в заведение, предоставящо социални услуги извън обичайната домашна среда, в дневните домове и за домашния социален патронаж са:

1. молба-декларация по образец, утвърден от министъра на труда и социалната политика;
2. медицинско удостоверение от районното здравно заведение по местоживее на кандидата за общото му здравословно състояние, степен на подвижност и самообслужване, хронични заболявания;
3. медицинско удостоверение за психично състояние, издадено от районното психиатрично заведение или кабинет;
4. за деца и възрастни с физически увреждания и/или умствени затруднения - удостоверение от лекарска консултативна комисия (ЛКК) или експертно решение на трудово-експертна лекарска комисия (ТЕЛК) за определена група инвалидност и/или степен на умствена изостаналост;
5. две снимки;
6. документ за самоличност за справка;
7. за лицата с умствени затруднения документ за поставяне под запрещение (ако има такъв).

(2) Документите по ал. 1 се подават в общинската служба за социално подпомагане по местоживее на кандидата.

(3) При временно настаняване в заведение за социални услуги се изисква само документ за самоличност.

Чл. 34. Лицата над 18-годишна възраст с умствени затруднения могат да бъдат поставяни под запрещение и след настаняването им в заведение за социални услуги.

Чл. 35. (1) По всяка постъпила молба за приемане в заведение за социални услуги се извършва социална анкета, с която се мотивира необходимостта от предоставяне на социални услуги (по образец, утвърден от министъра на труда и социалната политика).

(2) Службата, която извършва настаняването в заведение за социални услуги, писмено уведомява лицето и определя срока за постъпване, който не може да бъде по-малък от 15 дни, считано от датата на изпращане на уведомителното писмо.

(3) До изтичане на посочения в уведомителното писмо срок, ако лицето не е настанено, мястото се счита за свободно.

Чл. 36. При постъпване в заведение за социални услуги задължително се представят:

1. документ за самоличност, а за детските заведения - акт за раждане с отразен единен граждански номер;
2. медицинска бележка от районното здравно заведение, че лицето не е в контакт със заразно болни;
3. медицинска бележка с резултат от изследване за чревно заразноносителство, паразитози, а за децата и имунизационен паспорт;
4. личен амбулаторен картон, ако има такъв.

Чл. 37. (1) На всеки новоприет в дневните домове и заведенията извън обичайната домашна среда се извършва задължителен медицински преглед.

(2) Ползването на услуги в държавни и общински заведения ха социални услуги се урежда с договор между заведението и нуждаещото се лице или неговия законен представител (по образец, утвърден от министъра на труда и социалната политика).

(3) Приемането и ползването на услуги в заведения, открити от физически или юридически лица, се извършва при условия и по ред, определени от собственика на заведението.

Чл. 38. (1) Децата или възрастните с умствени затруднения, които имат и физически или сетивни увреждания, се настаняват в заведенията за социални услуги съобразно степента на умствените затруднения.

(2) Децата с умствени затруднения, чието физическо развитие не съответства на достигнатата 18-годишна възраст, могат да останат в детското заведение за социални услуги за неопределено време по преценка на лекарска консултативна комисия.

(3) Децата с умствени затруднения могат да бъдат премествани в дом за лица след навършване на 16-годишна възраст по преценка на лекарска консултативна комисия.

Чл. 39. (1) Не се допуска настаняване в заведение за социални услуги на лице, чието психическо и физическо състояние не съответства на профила на заведението.

(2) При настаняване в заведение за социални услуги задължително се спазва районирането им.

(3) Когато в заведението има свободни места, в него могат да бъдат настанявани и лица от други райони.

Чл. 40. (1) При смърт на лице, настанено в заведение за социални услуги, незабавно писмено се уведомяват неговите наследници или законни представители.

(2) Починали в заведения за социални услуги се погребват по служебен ред, когато нямат близки или те писмено отказват да приемат тленните останки.

Чл. 41. Лице, настанено в заведение за социални услуги, се премества или изписва:

1. по негово или на законния му представител желание, изразено с писмена молба до директора на заведението;

2. при промяна в психическото и/или физическо състояние, несъответстващо на профила на заведението;
3. когато месечната такса за ползваните социални услуги не е платена повече от един месец;
4. при системно неспазване разпоредбите на правилника за вътрешния ред на заведението;
5. при установена наркомания.

Чл. 42. (1) Дете или възрастен се премества от едно заведение в друго чрез службата, която го е настанила, по мотивирано писмено предложение на директора на заведението, към което се прилагат:

1. епикриза от лекаря, обслужващ дома;
2. личен амбулаторен картон;
3. оценка на възможностите на детето, възрастния;
4. медицинска бележка, че детето или лицето не е в контакт със заразно болни.

(2) При преместване на деца и лица от едно заведение в друго задължително се изпраща личното дело и писмено се уведомяват близките.

Чл. 43. (1) Лицата, настанени в заведения за социални услуги, имат право на домашен отпуск до три месеца в година.

(2) За времето, през което се ползва домашен отпуск, такса не се заплаща.

Чл. 44. (1) Ръководителите на общинските служби за социално подпомагане до 5-о число на текущия месец изпращат в областната служба за социално подпомагане писмена информация за броя на заетите и свободни места в заведенията за предходния месец.

(2) Ръководителите на областните служби за социално подпомагане до 10-о число на всеки месец представят в Националната служба за социално подпомагане обобщена информация за броя на заетите и свободни места в заведенията за социални услуги на територията на областта.

Чл. 45. (1) Лицата, настанени в заведения, предоставящи социални услуги извън обичайната домашна среда, ползват лични облекла и вещи, а когато не разполагат с такива, същите им се осигуряват за сметка на заведението по норматив.

(2) При изписване от заведението, ако лицето няма собствено облекло и обувки или няма средства да си закупи такива, му се предоставят безвъзмездно съобразно сезона. Облеклото и обувките се изписват с протокол на комисия, назначена от ръководителя на заведението.

Чл. 46. (1) Лицата, настанени в заведения, предоставящи социални услуги извън обичайната домашна среда, получават лично месечните си пенсии.

(2) Личните пенсии на недееспособните лица, настанени в заведения, предоставящи социални услуги извън обичайната домашна среда, се получават от определените им законни представители.

Чл. 47. (1) Сумите за лични разходи, чийто размер се определя съгласно разпоредбите на Закона за местните данъци и такси, на лицата и децата с умствени затруднения, които не могат да се разпореждат с тях, могат да се използват за закупуване на лично облекло, обувки, тоалетни принадлежности и други лични вещи.

(2) Разходите по ал. 1 могат да се извършват само след писмено разпореждане на директора на заведението за социални услуги. Отчитането на извършените разходи се удостоверява с протокол, подписан от комисия, назначена от директора.

(3) В заведението се води партидна книга за личните средства на всеки домакин, в която се вписват какво е закупено, номерът и датата на издаване на разходно-оправдателния документ и от кого е издаден.

(4) Неизползваните средства за лични разходи се внасят на личен спестовен влог.

Чл. 48. В заведенията за социални услуги се води и съхранява задължителна, определена от Националната служба за социално подпомагане документацията относно приемането, обслужването и изписването на лицата.

Чл. 49. (1) В домовете за деца с физически увреждания и съхранен интелектуално-възпитателният процес се осъществява по единни изисквания и критерии на основата на учебни програми, утвърдени от министъра на образованието и науката.

(2) В домовете за деца с умствени затруднения обучението, възпитанието и корекционната работа се осъществяват на основата на програми, утвърдени от министъра на труда и социалната политика.

Допълнителни разпоредби

§ 1. "Деца или възрастни с умствени затруднения" по смисъла на тази наредба са тези, които имат определена от здравните органи различна степен на умствена изостаналост, психични разстройства или деменция.

§ 2. "Близки" по смисъла на тази наредба са родители, съпруг, съпруга, пълнолетни деца, настойници, попечители.

§ 3. "Бездомно лице" по смисъла на тази наредба е лице, което:

1. не притежава собствено (съсобствено) жилище или не е в състояние да се наеме такова със собствени средства;
2. няма родители или деца, които да са в състояние и желаят да му предоставят подслон;
3. поради инцидентно възникнали обстоятелства (пожар, природни бедствия, срутване на сграда и др.) е останало без подслон.

Преходни и заключителни разпоредби

§ 4. (Попр. - ДВ, бр. 54 от 1999 г.) Тази наредба се издава на основание чл. 19 от Закона за социално подпомагане и отменя Наредба № 2 за организацията и дейността на клубове за пенсионерите и инвалидите (ДВ, бр. 12 от 1996 г.).

§ 5. Лица, настанени в заведенията за социални услуги към деня на приемане на тази наредба, за които не са налице установените в нея изисквания за приемане, не се изписват от заведенията.

Българският център за нестопанско право (БЦНП) е създаден през 2001 г. като фондация за осъществяване на дейност в обществена полза.

Мисията на БЦНП е да оказва правна подкрепа за развитието на гражданското общество в България.

Основна цел на БЦНП е развитието на добра правна и финансова рамка за юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) в България и предоставянето на правна помощ на нестопански организации. БЦНП подпомага определянето на приоритети в законодателството, отнасящо се до ЮЛНЦ.

Организацията оказва помощ по правни и технически проблеми, свързани със законната уредба на нестопанските организации.

За контакт с БЦНП:

*София 1000, ул. Добруджа 6
тел./факс: (02) 988 81 66, 981 66 17;
ел. поща: info@bcnl.org; www.bcnl.org*

Мисията на Фондация „Програмен и аналитичен център по европейско право“ (ПАЦЕП) е да подкрепя усилията на България в процеса на присъединяване към Европейския съюз чрез хармонизиране на българското законодателство с достиженията на общностното право.

Фондация ПАЦЕП работи в три направления:

- аналитична дейност – сравнителноправни изследвания и предоставяне на експертна помощ при изработването на законопроекти, изготвени от министерства, отделни народни представители и парламентарни комисии;
- техническа помощ – консултантски услуги на различни държавни институции и неправителствени организации по въпроси, свързани с хармонизацията на българското право с правото на ЕС, евроинтеграцията и регионалното сътрудничество;
- информиране на общественото мнение – изпълнение на проекти, които допринасят за фокусирането на обществения дебат върху конкретни теми, законопроекти или отделни въпроси от значение за европейската интеграция.

За контакт с Фондация ПАЦЕП:

*София 1000, ул. Добруджа 6
тел./факс: (02) 981 53 23
ел. поща: pacel@pacel.org; www.pacel.org*

**Система за контрол на социалните услуги.
Уредба на социалните предприятия
*Предложения за промени в законодателството***

ISBN 10: 954-91869-2-X

ISBN 13: 978-954-91869-2-5

София, 2006

Български център за нестопанско право
Програмен и аналитичен център за европейско право

дизайн и предпечат – VLL

печат – МАРИЯ ПЕНЕВА 2000